

VERSBEN BUJDOSÓ

Képek és hang-dokumentumok

Nagy László életéből

Magyar Diafilmgyártó Vállalat
1983

Nagy László eredeti hangfelvételeiből
és megjelent írásaiból
összeállította: Szécsi Margit

A művészeti alkotások és dokumentumok
Nagy László munkái

Képszerkesztő: Nagy András

Szerkesztő: Tóth Erzsébet

Közreműködik:

Molnár Piroska és Hegedűs D. Géza
valamint hanglemezről: Berek Katalin,
Sebő Ferenc és együttese
(Hungaroton SLPX 13842 és 13877)

Hangmérnök: Sztanó Pál

Fotók:

Balla Demeter, Gink Károly, Gottl Egon, Gyarmathy
László, Gyökeres György, Koffán Károly, Molnár Edit,
Nagy András, Reismann János, Vatai Elemér és MTI

1. Címkoeka
Portré
2. Impresszum
3. Iszkázi föld

JÖNNEK A HARANGOK ÉRTEM (részlet)
Nagy László hangja

Föld: ez a föld. A földről nézem, vagy ámulom az égről? Előbb a porból, aztán a fáról, toronyról. Majd ágaskodó csikó-felhőről, délben, zenitből, ami esőt jelent. Elég csak a porszemre ülnöm, tövébe egy szagos kaporszálnak, s fám van már, földem, kis lovam, kis ekém, kis vetésem. De felnövök, föld! Vas-szárnyat viszek a kovácshoz, ekevasat. Pirkad kohóban, élesedik üllőn. Egy dögnehez, kerekas vasmadár nyomában járok, a barázdában.

4. A pajta romjai

Fejjel bukik alá, sajnós, a tarlóvirág. S feljönnek a rozsdás karikák, pannon vacakok, elrohadt küllők meg ujjak gyűrűcskéi. Föld, kiokádod a megevett kanalakat. Hajtok a güzü-fészkeken, hangyák várain át.

5. Az iszkázi
templommal

Ping-pong-labdák: ruganyos gyíktojások verődnek bokacsontomhoz. Iramul tőlem a vadnyúl huyos bugyijában — sőt a fülibe, paprikát a szemibe — kiáltok. De szembenéz velem a hörcsög árpaarany hintajából, akár egy földesúr. És megkondul bennem a harang.

6. „Udvarunk”
— rajz

ROMANTIKA NYOLC VERSBEN
SÍR A SAS (részlet)

*Életem, amit elhagyott,
mintha most újra elérné,
most lényegül a valóság
emlékezéssé.
De a deres évek sűrűje
nem altat, nem andalít,
Robogó szívem szimatolja
önmaga és nyomait.
Megnyílt a hegyen a homály,
Sír a sas, bogár muzsikál,
borpince ütődött képe,
kápolna isten-fehérsége
rámkiabál.*

7. Ökrök
— festmény

*Sugarak déli zuhanása,
kukoricaszárak lázadása
letördelt kincseikért,
lankában a mocorgó csorda,
pásztorgyerekek ringye-rongya
s minden, ami sorsomat fonta
itt van, a szívemig ért.*

8. A szülői ház
Felsőiszkázon

*Ó, miért is kellett kiválnod,
e földből messzire kilátnod!
Bajod a világ, mondhatod.
Hova igazítod léptedet,
ha sorsok, kényszerképzetek,
ha dögvész-szárnyú istenek
zsúfolják híres otthonod!
Ami áldott nevelőd nemrég,
félíg már az is idegenség,
vendég vagy itt s elitélt,
félálom kell, hogy kinyújtózz
vígaszért, játékokért.*

9. Somló
— festmény

JÖNNEK A HARANGOK ÉRTEM (részlet)

*Föld, te húmusz, te szürke agyag, szülöd és tolod ma-
gadból az áldást, ha művelnek, bevetnek férfiasan.
Bükköny- lóhere- lucernarendek hemperegnek rajtad
kövéren. Boglyáktól vagy kontyos, óriás arany gabona-
keresztek melleden. Ontod a kukoricát, a krumplit, ré-
pát és tököt rogyásig. Űlök a hid alá, hogy halljam:
kerekeken, patkós patákon átübörog az áldás fölöt-
tem. De föld, te sivár, te köpadja a napozó víznek, te
kavicsmező, te homokmagaslat, hídfője az aszálynak,*

10. „Kút, holddal”

*onnan indulnak sárga kalapban s gatyában a halálok:
learatni a maradék zöldet. Föld, akít művelnek a fel-
szín alatt is láthatatlan lények, meg csúnya, de szent
giliszták, e lágyezüst-ajkú imázók, talajmorzsálók.
Meg a hangyák, akik örökkön építkeznek s hányszor
hiába.*

11. Az iszkázi utcán

*Felülve a Vörös Dombra, csipesz-ujjal nyúlok a völgy-
be, a nyüzsgésbe, a hangyák közé: Hát ez itt a Miklós
bácsi, a Juli néni, Gizella néni, ez a hangyánál kisebb
Imrus, a kicsi Mariska, Iluska! Hát ezek a fehér bá-
bok? A pótyásbabák, akikért a nyüzsgés, a munka.
Hányszor kényszerülnek imára, esedezésre! Amikor a
harangok is hiába tusakodnak a jégfelhőkkel.*

12. „Látomás”

Képkodom a jeget a földről, benne Máriakép van a mondás szerint, mint vásári cukorban a kék nefelejcs. De én Zápolyát, Haynaut látom, a koronás királyt meg a többit. Ezek a nefelejcsok. Még a kígyó is úgy mozog a kertben, alig mozdul a virág. De láttatok-e kovácsolt láncot végighúzni a violákon? Én láttam, nincs feledés! Én haragommal keretezem szörnyű kertészeid képét, Magyarország. Majd megnövök én is, belövök ablakokon, nyíratlan hajam úszik a holddal, s patanyoma nincs a lovamnak. Szímatol a spion pedig s kutya zsan-dár de régóta keres már.

13. Igazolványkép

ROMANTIKA NYOLC VERSBEN — BALLADA
(részlet)

*Űnom a rabkenyeret,
urat és agarat,
leveles ágnak
lehajtom nyakamat.
Szarvasok birodalma
suhogó palotám,
fülemile tojása
ítató kupicám!
Puskások sebesítnek,
harmadnap fölkelek,
húsvéti harangjaim:
asszonyok, zengjetek!*

14. Testvéreivel és a falubeli lányokkal

*Asszonyok, sirassatok,
járjatok szótlanul,
szerencse a szívemen
kipirkad, elborul.
Deres fivőn paripázok,
ázok, fázok,
istennel se parolázok,
cimborákkal cimborálok,
jaj nekem, jaj,
csillagos a kocsmablak,
nagy a csönd odakint,
kilenc pisztoly betekint,
jaj nekem, jaj,
szeretóm a tüzes páva
rikoltoz értem,
kocsmaföldről fehér tálba
fölszedi a vérem.*

15. Édesanyjával

RÁDIÓ-INTERJÚ

Há az ember az anyaföldet említi, nemcsak azért jut eszébe az anya, mert a szóösszetételben szerepel ez a szó, hogy anya, hanem minden olyat jelent, ami élet kezdete, az élet forrása. Én sokszor beszéltem anyámról, nemcsak úgy, hogy őt neveztem meg verseimben, hanem

16. Őccsével, Ágh Istvánnaal, és András fiával
úgy is az anyámra gondoltam, ha az anyaföldről szóltam, az országról. Anyanyelv, azt mondják, nem véletlenül, és ez nagyon szép . . . Most arról ejtek néhány szót, hogy a serdülő gyerekek és a férfinak mit jelent ő . . .
17. Nővérével
Anyám nem akarta, nem szerette volna, ha mi gyerekek nem tanulunk. Elment gyalog Pápára, hogy mi iskolába kerülhessünk. Érthető volt az ő igyekezete, iparkodása, hiszen látta, hogy az a sors, amiben mi élünk, valószínű, hogy nem lesz jobb.
18. Gyermekkori barátjával
Ez még az 1938—40-es évek körül történt. Törvényt és könyvet hord elém. A törvényről nem beszélek, hiszen a törvényre oktatás már korábban megtörtént, egészen piciny gyerekek voltunk. Hanem a lehetőségeket ő nyitotta meg.

19. Édesanyja, Vas Erzsébet

REGE A TŰZRŐL ÉS A JÁCINTRŐL (részlet)

Tudom én: a te idegeidet végtelen évezredek pengetik és ha te félsz, az ős-sejt is veled rezeg. Tudom én: a te gondod végtelen, dicsőség néked, anyám, holnapok tejút-ágya te, dicsőség néked anyám, verduni katona-temető: csupa tőr a te szíved, anyám, viharaimban csoda-szivárvány, dicsőség néked, anyám, iszonyú erőmnek bázisa, dicsőség néked, anyám, légy velem a bánat idején hogy meg ne lágyuljak, anyám igazság gyanánt szemétdombot sohase öleljek, anyám. Ha a halálban megelőzlek, ne sirass engem, anyám, de élni akarok, élni! — a te dicsőségedre, anyám.

20. Fehéringes portré

RÁDIÓ-INTERJÚ

Falubeli pajtásommal, aki hadifogságból érkezett, elhátároztuk, hogy Pestre megyünk és tanulunk tovább . . . Dózsa György nevét viselte az a hatalmas, de szintén romos épület, amit hamarosan megszereztünk. Ady Endre egyik versének a volt-jait megjövösítettük, ilyenképpen: Akkor lesz itt lakodalom, mikor az ország völgegye Dózsa György lesz . . . Igen, ilyen láng tombolt bennünk, különben tán megfagytunk volna telen a papír-ablakok mögött.

21. „Szenes fiúk”

A következő nyáron a főiskolás képzőművész-kollégiumot szerveztük, alakítottuk meg. Épület kellett, kiszemeltük a Weiss Manfréd-házat az Andrássy-úton. Szalmazsákokat át a kerítésen, s már éjjel a velencei csillárok alatt feküdtünk. Az új iskolaévben festőnövendék voltam, verseket írtam,

22. Juhász Ferenc és Nagy László a Balatonon *ezek megjelentek az akkori Valóságban. A versekre felfigyelt Veres Péter, látni akart, elküldte értem fekete miniszteri kocsiját. Írásra bízott... Éreztem, hogy versben, egyenlőre, jobban kifejezhetem magamat, világotomat.*
23. Barátaival *Ezért 48 ószén mint bölcsész mentem át a József Attila kollégiumba. Juhász Ferenc is odajött, ahogy ezt még nyáron megbeszéltük. Simon Istvánt ott láttam először, pár hónapja szabadult a hadifogságból. Mi, fiatal költők, akik akkortájt indultunk, hittel, nagy lendülettel vettünk részt az ország építésében.*
24. 1949. Könyvnapon, Károlyi Mihállyal *Láttuk, csodákat művel a magyar nép, a gazdasági élet máról holnapra helyreállt. Gondoltuk itt az idő, hogy az ezeréves múlt rosszaságait jóra fordítsuk.*
25. Marija Ucskovával *1949-ben Szófiába kerültem írói ösztöndíjjal, hogy a nyelvet megtanulva fordítsam a bolgár költészetet. Ott éltem másfél évig. Hazatérve mást láttam, megdöbben-tem, leszegényedve az ország,*
26. „Vásár” *a mezőgazdaság tönkrement, az egyéni gazdaságok ki-fosztva. Az állatállomány teljesen lecsökkent, már vit-ték az anyakocákat is beszolgáltatásba, az előhasi te-hénkéket is. Láttunk, láttam egy szomorú, tragikus rablógazdálkodást. Az 56-os dráma akkor kezdődött.*

27. Édesapja,
Nagy Béla

REGE A TÚZRÓL ÉS A JÁCINTRÓL (részlet)

*Ne rejtőzz, ne rejtőzz
apám a berekben,
jövök ide énekeddel,
torkodból vettem,
haj rege rege rege
haj rege rajta!*

*Berek-éjjeledből
bújj ki pogány fajta,
itt süt a nap, ide gyere
bánataim atyja,
haj rege rege rege
haj rege rajta!*

28. Ólom érmek

*Új királyka nem vagyok,
nem szent-öklű István,
aki téged halas vízzel
keresztelni kíván,
haj rege rege rege
haj rege rajta!*

.....

*Nem indulok ellened
kalodával, karddal,
vaskobakos lovagokkal,
papos zivatarral,
haj rege rege rege
haj rege rajta!*

.....

29. Köcsögdudával

*Fejteni a márványkövet
hóka fehér fejjel,
haskérgeddel fölemelni
szentegyházat nem kell,
haj rege rege rege,
haj rege rajta!*

*Fiad van itt, a nagyobbik,
májad mitől reszket?
Csak a csikó-lovam szárnya
csapkodja a berket,
haj rege rege rege
haj rege rajta!*

.....

30. Vörös lófej
— ikon

*Egyedül van iszonyúan
aki itt ül rajta
tenyeremben szívem sajog:
fejedelmi alma,
haj rege rege rege
haj rege rajta!*

*Ardeli hold az én mellem,
a homlokom új nap,
űzött vesém két üstökös,
a fogam csillagzat,
haj rege rege rege
haj rege rajta!*

31. Lovakkal

*Ne akard hogy ríjjak
mint fia-oroszlán,
ó, a havas fejedet
fordítsd hozzám,
haj rege rege rege
haj rege rajta!*

*Makacs szívemet az élet
a tiedhez kösse,
mert a halál csak a csontot
egyezetteti össze,
haj rege rege rege
haj rege rajta!*

32. Cigaretta, bár-
sonyvakós portré

ÉLETEM (részlet)
Hegedűs D. Géza

Az 52-es év mutatja már küszködésemet, s nemcsak magammal. A Január, Bolyongó, Téli krónika, Aszály című versemet hiába vittem szerkesztőségbe, annyira nyíltak, nyílt-törések voltak. De megtanított a helyzet fogalmazni is... Whitman, Apollinaire, Majakovszkij, de a Biblia is ösztökélt nagyszabású lírai költeményre. Költői erővel, kemény metaforákkal menni az álság falai ellen.

33. Cigaretta portré

Nagy László hangja
VÍG ESZTENDŐKRE SZOMJAS (1954, szilveszter)

*Bálterem ez a világ, csillagok fürtje csillár
leng az űrbeli szélben, fehéren felizzik már.
Emberiség, ma táncra hívott a mámor, járjad,
borral mulass, a sós vért örökre megutáljad.*

*Ami volt: temető az, táncos láb alá dermedt,
nem járja át az elme soha e tornyos vermet.
Táncos láb alatt kincsek s romlott vacakok tára,
csak isteni képzelet vehet itt mindent számba.*

*Itt már jég-gyöngy a könny, a riadó kürtök némák,
tülekvő seregek, ó itt iszonyú merevek s bénák.
Fekszik a rabsont, úrcsont, porban már sose öklel
fekszik a félelmes fegyver, töltve halotti csönddel.*

34. A szép piros hóhér

*Megzabált barmok csontja, lelőtt repülők roncsa,
pilóták: húnyt pupillák furakodnak e porba.
Barátok örök csókban, magányosan a spicli,
döngetné már az ajtót: édes haverom, nyisd ki!*

*Hamis írást kik tettek, betűik férges lettek,
bántják örökké őket, bukfencet rajtuk vetnek.
Régi találmány rozsdás, hajdani konok dogmák
s hitek szétesve, mint a pattant-abroncsú dongák.*

*Nagy temető ez, hallgat gép és ember és állat,
csak a befödött vágyak élnek, fölkiabálnak!
Igricek: rongy-ingűek, poéták: csodanyelvek
ivadékuknak jajos versekkel fölnevelnek.*

*Löknek, uszítják talpam távoli boldog tájra,
ledobnám már a gondot, ami őket is vágta,
égette, szorította, — végül is be kell lássam:
nem bírok elbűjdosni én se a boldogságban.*

35. 1963.
Nyíregyházán

*Lágy halántéket adtam korai dérverésre,
én amit tapasztaltam elég lesz ezer évre,
bűvös méltóság nincs, mely bokámat összeüssse,
szívem alatt az ádáz vezércsillagok izzsike.*

*Hegedűk, dobok zengnek, asztalomon is bor van,
víg esztendőkre szomjas ennyire sose voltam,
ősregi bűnre, bajra jöhetne szép bocsánat:
hívom a mindenséget hökkentő új csodákat.*

36. Portré,
borítékkal

RÁDIÓ-RIPORT

Költészetünkben kezdet óta láthatjuk a költői felelősséget a haza, a nép iránt. Említem Janus Pannoniust, Balassit, Zrínyit, később Csokonait, Petőfit, Aranyt, Ady Endrét, József Attilát, Illyést és még tovább. Hozzájuk menekültem abban az időben. Ők támogattak engem.

37. Portré,
könyvespolc előtt

Írtam is egy versben: „Poéták, csodanyelvek, ivadéknak jajos versekkel fölnevelnek” Mindig ehhez a hagyományhoz ragaszkodtam, tudván, hogy legtöbbször nem voltak jó politikusaink. Mint költő érzem a felelősséget, a költő nem menekülhet, amit egyszer rosszul csinált, az nem egyéni dolog, nem lehet azt mondani: tévedtem. A költő nem tévedhet.

38. Szécsi Margit

HIMNUSZ MINDEN IDŐBEN

*Te szivárvány-szemöldökű,
Napvilág lánya, lángölű,
dárdának gyémánt-köszörű,
Gyönyörüm, te segíts engem!*

*Te fülemülék pásztora,
Sugarak déli lantosa,
Legelső márvány-palota,
Gyönyörüm, te segíts engem!*

*Siralomvölgyi datolya,
Festmények rejtett mosolya,
Templomon arany-kupola,
Gyönyörüm, te segíts engem!*

*Díjra korbácsolt versenyelő,
Lázadásokban lobogó,
Csillag, dutyiba pillantó,
Gyönyörüm, te segíts engem!*

*Harctéri sebek doktora,
Hazátlanoknak otthona,
Mézes bor, édes babona,
Gyönyörüm, te segíts engem!*

39. Csikosinges portré

Piaci csarnok álmosa,
Nyomorúságnak táncosa,
Szilveszter-éji harsona,
Gyönyörúm, te segíts engem!

Béta-sugarban reszkető,
Sokfejű kölyket elvető,
Tengerek habján csörtető,
Gyönyörúm, te segíts engem!

Minden időben ismerős,
Mindig reménnyel viselő,
Bájjal isteni erős,
Gyönyörúm, te segíts engem!

40. „Szent György-
ikon”

Öröktől belém karoló,
Vánkosra velem hajoló,
Varjakat döggé daloló
Gyönyörúm, te segíts engem!

Iszonyattól ha szédülök,
Ha a pimaszság rámdönög,
Önmagammal ha küzködök,
Gyönyörúm, te segíts engem!

Jog hogyha van: az én jogom,
Enyém itt minden hatalom,
Fölveszem kardom, sisakom,
Gyönyörúm, te segíts engem!

Felragyog az én udvarom,
megdicsőül a vér s korom,
Galambok búgnak vállamon,
Gyönyörúm, ha segítsz engem.

Vége az első résznek

41. Szécsi Margit
ikkonnal

ÉLETEM (részlet)

Hegedűs D. Géza

1952 nyarán feleségül vettem Szécsi Margitot. Rózsás blúzban és ingben esküdtünk. A menyegző egy tányér fekete meggy volt és vörös bor. Albérletünkben szerényen éltünk, néha megloptam Csuri nagysága kenyérhajgyűjteményét. Margit Pécsre ment kultúrotthonvezetőnek, én három hónapra Szófiába. Karácsonykor visszajöttem. Szerencsére lekéstem az első gépet, mert az lezuhant. Margit hiába várt a reptéren. Akkor már itt élt, mert Pécssett hideg pincében kellett laknia, hasasan. Szép kis karácsonyfát szerzett, boldogok voltunk. Tudtam, hogy fiam születik, s a Tündérkertbeli hajdúvezérről Andrásnak neveztem el.

42. Betlehem —
festett fa

Nagy László hangja
JÁTÉK KARÁCSONYKOR

Bárd az ég is, meg-megvillan,
lelkeket irtana,
Hamuszürke vatelinban
jajgat a kisbaba.
Csöpp újjal az aranylázas
tornyokra rámutat.
Anyja előtt bezárták az
urak a kapukat,
döndödi dön
döndödi dön.

Gyenge arcát üti-veri
a havas zivatar,
ha a telet kiheveri
mit akar, mit akar!
A kis istent mi megszánjuk
emberek, állatok,
kályhácskája lesz a szájunk,
szedjétek lábatok,
döndödi dön
döndödi dön.

43. Kukorica állatok

Könnye van csak a mamának,
az csorog tej helyett.
Soványkodó babájának
tejescskét fejjetek.
Hallgassuk, a csuda üveg
harmatot hogy csobog,
szívet nyomni kell a süveg,
megszakad, úgy dobog,
döndödi dön
döndödi dön.

44. Festett falovak

Vércsöpp fut a jeges égre,
bibor-gyöngy, mit jelent?
Úl Heródes gyihos ménre,
gyilkolni védtelent.
Fodros nyerge vastag tajték,
kigyó a kengyele,
beledöbben a sok hajlék,
adáz had jár vele,
döndödi dön
döndödi dön.

45. András fiával

*Megmenekül, úgy remélem
a fiú, a fiú,
kívánjuk, hogy sose féljen,
ne legyen szomorú.
Vigadjunk, hogy enni tud a
rongyosok új fia, —
kerekedjék, mint a duda,
orcája dundira,
döndödi dön
döndödi dön.*

46. Kézirat

ÉLETEM (részlet)
Hegedűs D. Géza

*Megjelent népköltészeti fordításom, lélekzethez jutot-
tunk, s megírtam a Gyöngyszoknyát. Mutattam Zelk-
nek. „Ilyen szomorú a helyzet?” Ilyen szomorú, mondtam.
Zoltán, mint a Kisdobos főszerkesztője, magához
vett, szép gyereklapot csináltunk, a legjobb írókkal. Ta-
mási Aron, Pilinszky, Szabó Lőrinc, Weöres Sándor is
írt a lapba. Itt jelentek meg a nehéz hallgatás után.*

47. Szécsi Margittal

*Késősszel költöztünk egy zuglói csupa hiba új lakás-
ba. Nekünk mégis nagyszerű volt, néha éjjel-nappal
dolgoztam egyfolytában. A tragédia előtti mozgalom-
ban tán csak verseim vettek részt. Személyem vonako-
dott, mert glédába kerültem volna sokakkal, akik ver-
seimért még nemrég rám fintorogtak és üldöztek is: a
másodszori átnyergelőkkel, akik majd harmadszor is
átnyergelnek.
A fegyverek idején s utána is lefoglalt feleségem be-
tegsége és tüdővérzése.
Kétfelől értek olyan csapások, hogy még jobban meg-
öszültem.*

48. „Hej Federico
Garcia Lorca”

KIS KRÓNKA A FORDÍTÁSRÓL (részlet)

*A Kisdobost mivel otthagytam, fordítani kezdtem. El-
határoztam, hogy az egész balkáni népköltészetéről ké-
pet adok... Blake és Dylan Thomas verseit akartam
fordítani... Rokonomnak érzem régóta Garcia Lor-
cát... Mennyi mártírköltő a XX. században! Mit ér-
demelsz világ, ha költőidet is kivégzed!*

49. Sztaniszlav
Szivrievvel,
bolgár költő-
társával

*Versek és versfordítások. Alapja ennek a kötetnek az
1968-ban megjelent Darázskirály című gyűjteményem.
A Darázskirály (Kondor Béla festménye) jelképes cím
volt. A fordítói tevékenységet akartam érzékeltetni ve-
le: ahogy a darázs a mézet, a fordító az idegen szelle-
mi édességeket rabolja meg. Az ilyen rablótamadások
nem károsítanak senkit, az ilyen agressziót szívesen
veszik a népek, főleg a kicsik.*

50. Portré

Nagy László hangja
PÁRBAJ

*Dunában szél, szememben vér
rázza a csillagot,
árnyékodon állva: itt vagyok.
En nem hátrálhatok.
Hívhatnak hőkölt fejek,
féreg-koszorús elevenek,
gyalázatban is boldogok,
en inkább kardot csókolok,*

51. „A Nagy Virág-
vágógép”

*rajta, csak rajta,
szűz hangon ordítok magamra
árnyékodon állva: Babylon
te sem vagy más:
két lábon forgó örült hófuvás
nagy éjszakámban itéletfehér
asszony, halál hadüzenete.*

*Ó, gyullasztó hideg,
végzet, világos képletű,
jég-tükrös, gyutacs-gyöngysoros,
orkán, de kislány-énekű,
de nagy parázna, bömbölni való,
tavaszra tél, a tüzemre mohó
tündöklő ártalom,
légy már a Dunán hab-tutaj,
omlásodért fohászokodom.*

52. Fia lakodal-
mán, Csoóri
Sándorral

*Árnyékodon állva itt vagyok,
elfehéredve el is hullhatok,
de holtomból is kisarjadva
feljövök fényesen,
leszek örökké fiatalka,
szűz hangon ordítok magamra:
rajta, csak rajta!*

53. Berek Katalin,
Nagy László és
Czine Mihály

ÉLETEM (részlet)
Hegedűs D. Géza

*Megérhettem, hogy verseim érvényt szereztek maguk-
nak, bár nem tettem értük semmit, nem szervezke-
dtem, nem alázkodtam, nem vesztegettem se mást, se
magamat. Volt idő, a hatvanas évek eleje, amikor ver-
set szavalni tőlem nem volt divat, sőt nem volt veszély-
telen. Akadt, aki vállalta őket, s mondta fényes lélek-
kel és fejjel: Berek Kati volt.*

54. Lovak
és emberpár

MENYEGZŐ (részlet)
Berek Kati

*Arccal a tengernek itt állunk párban,
kürtszóban, ünnepi arany riadóban,
síp-sikolyban, a dobhang döbbenetében,
lábdobogásban ijedten, a tengert utánzó
táncosok lendülete fenyegeti hátunk,
mert a tengernek bemutatnak minket,
vegye tudomásul, itt állunk párban,
a kőfokon, itt, a végtelenségbe bevágó
szárazföld csőrehegyén, két emberi csillag,
összeesküdve örökre a jóra, igazra,
gyönyörűsége a legszilajabb álmon is túl*

55. Portré

*a rendre, hogy általunk jönne világra,
vegye tudomásul a tenger, a szüntelen ostrom:
okosak a vénnek, ruganyos a vénnek tanácsa,
megengedik: IME TESTET ÖLTHET AZ IGE HA TUD*

56. Ady ikon

A FÖLTÁMADÁS SZOMORÚSÁGA (részlet)
Nagy László hangja

*A virágdobálókát szeressük-e? Hullt a virág, szakad a
virág azóta is. Dobálják barbárok, igazi szeretők, sznobok.
Lehajol néha a költő, megtisztel egy-két szálát,
feltűzi lidérces kalapjába. De aki annyira kívánta a
hódolatot, bolyongó szelleme csömört kap inkább. Lelkekbe
néz, mint hajdan a Csorba-tóba, és nem ismer magára.
Föltámadtam, jaj, föltámadtam!*

57. A sztrugai
költőfesztivál
aranykoszorújával

MENYEGZŐ (részlet)
Berek Kati

*Arccal a tengernek itt állunk gyönyörű párban,
búvólve mozdulatlaná, és megörökítnek
kameráikkal a propeller-fejű fotósok
lebegve a halak fölött, féltérden a zöld levegőben,
nem a kivégző szakasz, ó nem, csak megörökítnek,
csöves üveglencse-szemükből kiűt a hideg sugár,
kattognak, zengnek, acélszita-szárnyuk zenél,*

58. Szécsi Margittal
a bulgáriai
Bozsenciben

*kék darázs-gépek, precízek, csupa gombok, rugók,
motorizált rémek Kondor Béla baljós rézkarcairól
s megörökítnek minket, megsokasítva arcunk
röpitik rotációsok: IFJÚSÁG, SÓLYOMMADÁR,
TIÉD A VILÁG ÉS TEÉRTED VAN A VILÁG!
Óriás betűk rólunk, akik itt feszülünk
arccal a tengernek s lagzi a hátunk mögött,
s múlik a drága idő, gyorsabb mint a sóyommadár.*

59. Mihály arkangyal
(ikon önarckép)

EGY CSILLAG HALÁLA
Nagy László hangja

*Egy csillag halálba fut
világok a farka alatt
Égbeli pávakakas
tördeli a holdsugarat
zuhanását csak ez a szív
hallotta jaj csillagok
élek gyönyörűn a halál
ragyogó fia vagyok*

60. Kéziratlap

SZÉCSI MARGIT NAGY LÁSZLÓRÓL
Molnár Piroska

*Amit írt, amit hirdetett, s ő maga is: mindenki által
emberien elérhető volt. Verejtékes országjárása, talál-
kozási a közönséggel, sajtónyilatkozatai és nagy lélekzetű
versei nem az ünnepeltetést célozták. Hitt az igaz vers
megváltó erejében.*

61. Kondor Béla

NAGY LÁSZLÓ A KÖLTÉSZETRŐL
Hegedűs D. Géza

*Költészet nélkül csak félszárnyú lenne az emberiség.
... A szabadságnak, létezésünk egyetlen értelmének hó-
hérai, tehát „a költők örök ellenségei”, azok ölték meg
Lorcát ... Én nem általában említem a szabadságot, nem
a kevesek szabadságát akarom, hanem azokét, akik leg-
többen vannak ezen a nem-egyetemes földgolyón.*

62. „Kondor”

SZÉCSI MARGIT NAGY LÁSZLÓRÓL
Molnár Piroska

*Ezért vívott a csöppet sem képletes halálbika-fejekkel.
Rajzolt a matadorok elé jó vitézt, igaz matadort.
Perelt az anyanyelvért, a zenei anyanyelvért is, a bar-
tókai tiszta forrásért.
Perelt a magyar táncház-mozgalomért; táncbeli új
táncszókat írt;
perelt a történelmi hőszakadással;
perelt az emberközpontúbb új magyar építőművészetért,
a betonból is ragyogható műért: az Életféért;
perelt a nagylátomású nagy festő Kondor Béla
elismertetéséért;*

63. Berek Kati, Nagy
László és
Latinovits Zoltán

*a színészkirály Latinovits Zoltánért;
a szindbádi lángot megörökítő Huszárik Zoltán
filmművészeit;
perelt Ady igazáért, tanu rá a film: az Ady pőr;
perelt az andezit Ady-szoborféért s a jövő
nemzedékek emberi arcáért;
perelt a leghitelesebb mai magaslatról:
saját nagy költészetének Ararat-hegyéről.*

64. Portré

KI VISZI ÁT A SZERELMET
Nagy László hangja

*Létem ha végleg lemerült
ki imád tücsök-hegedűt?
Lángot ki lehel deres ágra?
Ki feszül föl a szivárványra?
Lágy hantú mezővé a szikla-
cspöket ki öleli sírva?
Ki becéz falban megeredt
hajakat, verőereket?
s dúlt hiteknek kicsoda állít
káromkodásból katedrális?
Létem ha végleg lemerült,
ki rettentí a keselyűt?
s ki viszi át fogában tartva
a Szerelmet a túlsó partra!*

65. Farkaslakán,
Tamási Áron
sírhánál

SZÉCSI MARGIT NAGY LÁSZLÓRÓL
Molnár Piroska

*A költő-megvalósította világkép: A Mindenség magya-
rul. Szívében ilyen álommal utazott anyjához, de a
nemzetközi költő-koccintásokra is: Szkopjéba, Szófiába,
Varsóba, Párizsba. És utazott Erdélybe, Szilágyi Domo-
kos, Tamási Áron sírhánhoz.*

66. Illyés Gyulával

NAGY LÁSZLÓ A KÖLTÉSZETRŐL
Hegedűs D. Géza

*Szerte a világon nyílt vagy rejtett egysége van a köl-
tőknek. Mi ellen? Miért? A brutalitás ellen, a szellem
áldott gyümölcseiért. Mert egyetlenes már a veszély.*

67. Csikosinges,
zablás portré

SZÓLÍTLAK, HATTYÚ (RÉSZLET)
Nagy László hangja

*Fekete zsinór-erdőn át is
látok azonos kint: szivárvány
havasán az ostor virágzik,
s virágom hervad a hahota
hóhérpados nyújtócsigáján.
Gúny bitangol, akár a járvány,
beront a tűzhelyhez akárhol,
rendelkezik mint nyegle ficsúr,
útálattal mindent kirámol,
szabad keze bővít virágzik,
országutat ír nyála, kitúr,
kitaszít a házból, hazából.*

68. Portré, virágos ággal

*Herceg, szabad-e énekelni,
égre kelni mint a pilóta,
vagy csak porszemen térdepelni,
úrhatalmad ahogy kiróttá?
S mért rossz álmom nem szakad meg itt:
új gótika épül sebekből,
sóhaj aranyozza íveit,*

69. Kormos Istvánnaal és Szervátiusz Tiborral az erdélyi Gyimesben

*harangsora: bók és bók és bársony,
s néma, nem szólít, nem serkent föl,
aki itt sújtva, sohase kel föl.
Rémálmom temploma, s én alul
izzok, szavamat nem halkítom,
de sikoltom halhatatlanul:
Úristen, én nem vagyok itthon?*

70. Vízrenéző portré

JÖNNEK A HARANGOK ÉRTEM (RÉSZLET)

Nagy László hangja

Virrasztok a bazalthegyen. Csillagot iszom a borral, a forrás fölött, ahol a szerelmes komlók összeborulnak. Virrasztván hajnalban is, nézem a zöld vetést, ahol a banyák után beavatott, mezítelen szűzek húzzák a gyolcslepedőt s fölítatják a harmatot, orvosságnak.

71. Portré

Ó, ha a babonák lovai, e nyers-zöld illatú nők, csak ők vonszolnának engem: sírhatnék tisztát, mint a megfacsart, szenvedő gyolcs a völgyben! — Itt három kápolna: Margit, Ilona, Anna, elfödik a zsványt fehérségükkel.

72. Portré

Rágalom, irigység árulás ha el nem veszejt, építék a többi neveknek is, templomokat a hegyen, a vulkán arany borai fölé. Micsoda ábránd ez föld,te föld! Símogatom és ütöm a földet.

73. Gondolkodó portré

VERSBEN BUJDOSÓ

*Versben bujdosó haramia vagy,
fohászból, gondból, rádszabott sorsból
hírhedett erdőt meg iszalagos
bozótot teremtesz magad köré,
vele fekete éjt, hol fehér
inged is rebegő selyemlidérc,
alkohol szélverte lángja csak,
versben bujdosó haramia vagy,*

74. Égrenéző portré

*szemed, a szemed is tünedező,
levelek rése ahogy tágul,
ahogy szűkül, de mindig másutt,
szüntelen célzó, de célozhatatlan,
kintről ordasi tűz s fegyelem,*

75. Kéziratlap

*belül piros őzike-csillag,
belül véredtől, véred vasától
hártyaíd azúr ablakai közt
káprázatos világ a vemhed
s vételked, mert ott ragyog igazi nap,
versben bujdosó haramia vagy,
megáldott szakállas anyaság,
partizán-anyaság, lomb-koronás,
hogy az éterben cirkáló öklök
ünnepén eleven dob ne lehess,*

76. Tövises vadcitrom
bokornál

*hogy léted értelmét el ne vetéld
a halál döngönyöző bábáitól
és csipesz-kezek nehogy kiszedjék
érzékeid tündéri villámait
s kötözzék csokorba tükör elé,
megfagyna minden, ha lélegező
ingedbe kő-cölöp öltözne föl,
koszorúzd lombbal és tartsd meg magad,
versben bujdosó haramia vagy,
az vagy; mert égi és földi körök
lángolnak s hamuként lehull a madár,*

77. Versben bujdosó —
címlap

*mert gyászban megtévelyodva forog
aki a kereket hozta világra
és sír a propelleres juhárfa-mag
mi lett a róla-vett ősz ideából,
s mert nem éden az ég, ahol ejtőernyők
nyílnak: a halál margarétái
s bezárul a lét — mert az áldás is zagyva
ha manna és puszkapor keveredik,*

78. Fehérkabátos portré,
fenyővel

*mert fénykaszáknak fordítva hátat
megrémült kisdéd az anyai kaput
üti ököllet, s döbbenetükben
futnának a fehérje-láncolatok
óriás hegyerinc-csordái vissza
elbújni a bátor, pici ősz-sejtbe,
vissza a fölgyújtott holdak alatt —
versben bujdosó haramia vagy,*

79. Erdőben

*moha-csizma rajtad és hangya-telep
és izzasz a nyugtalanság mérgeitől
és ítélisz a hűség tövisei közt
és holtig a hűségtől nem menekülsz,
versben bujdosó haramia vagy,
kesztyűdet: ötujjú liliomodat
kidobod a szimatoló ebek elé,
vallatják, szivárog belőle a vér.*

A képek a teljes hangszalag felhasználása nélkül nem
vetíthetők, mind a képsornak, (az egyes képeknek is)
mind a hangszalagnak egyéb felhasználása tilos.

(Copyright)